

vénykönyv 342. §.) lenne is, ellene a bűnvádi eljárás nem azért volna csak a magánfél indítványára megindítható, mert az érintett személyes viszonyban áll ahhoz, hanem a szóban forgó cselekmény objectív indítványi természeténél fogva (általános, tárgyilagossági indítványi büntettek vagy vétségek, »absolute objective Antragsdelict«): avagy alkalmazassék az oszthatatlanság vagy oszthatóság elve a szerint, a mint oly büntett vagy vétség áll előttünk, mely természeténél fogva, vagyis rendszerint hivatalból üldözendő büntett vagy vétség ugyan, de mely bizonyos személyek irányában, csupán a sértett fél és a tettes között fenforgó subjectív viszonyról fogva, indítványi büntett vagy vétség jellegét ölti magára, vagyis melynél ezen indítványi minőség uralkodó tényezője nem a cselekmény objectív lényege, hanem kizárólag az egyéni, relativ szempont, — mint minők a mi büntető-törvénykönyvünk szerint: az u. n. családi lopás (342., 343. §§.) sikasztás (358. §.), jogtalan elsajátítás (369. §.), csalás (389. §.) — mely büntettek vagy vétségek ez okból, ha azok elkövetésénél többen működtek közre, csakis azon közreműködő (tettes vagy részes) irányában veszik fel az indítványi jellegét, a kire nézve a törvényben meghatározott ezen személyes viszony forog fenn, míg a többi közreműködő irányában hivatalból üldözendő büntettek vagy vétségek természetével bírnak (viszonylagos, alanyi indítványi büntettek vagy vétségek »relative, subjective, sőt u. n. unächte Antragsdelict«)? Alkalmazassék-e ugyanis az általános indítványi büntettek vagy vétségek esetében az indítvány oszthatatlanságának elve, vagyis, mert és mivelhogy a cselekmény természetén sarkal azoknál az indítványozás joga, hatalma legyen bár a sértett magánfélnek közvetlen érdekéhez képest mozgásba hozni vagy fel tartóztatni a megtorló igazság sújtó karját, kivánni vagy megakadályozni a büntettnék vagy vétségnek bíróság elébe hozatalát; de ne legyen hatalma, ha egyszer élt az indítványozás jogával és indítványa folytán a jogrend megsértése a törvény színe elé került, határt szabni az igazság szabad folyásának, személyes irányt adni a jogrend visszahátasának, a büntett vagy vétség elkövetésénél közreműködők csakis egyikére vagy másikára hárítani a büncselekmény súlyos következményeit? A viszonylagos indítványi büntettek vagy vétségek esetében alkalmazassék pedig az indítvány oszthatóságának elve, vagyis, mert azoknál tisztán személyes tekintetek miatt, a tettes és a sértett fél közötti subjectív viszony iránt való kiemelésből tételeztetik fel az üldözés a magánfél felhívásától, valahányszor tehát a személyes tekintetek nem foognak fenn, a hivatalból való üldözésnek van helye, mert és mivelhogy e szerint a viszonylagos indítványi büntettek esetében a sértett felet bizonyos személyek irányában mintegy az indítványtól való elállás útján gyakorolható megkegyelmezés joga illeti meg: ne legyen ugyan hatalma, feltartóztatni az igazság karját, egyáltalán megakadályozni a büntettnék bíróság elébe hozatalát; de legyen hatalma, személyes irányt adni a bűnvádi eljárásnak, legyen joga a büntett vagy vétség elkövetésénél közreműködők közül annak, akire nézve a törvényben meghatározott személyes viszony fenforog, megbocsátani? Vagyis viszonylagos indítványi büntettek vagy vétségek esetében, ha annak elkövetésénél részint olyanok működtek közre, kik ellen a bűnvádi eljárás csak a magánfél indítványára indítható meg, részint olyanok is, kik ellen az eljárás hivatalból indítandó meg: az hogy a magánfél nem él az indítványozás jogával az előbbieken ellen, ne akadályozhassa a bűnvádi eljárásnak az utóbbiak ellen való megindítását; vagy az, hogy a magánfél az egyik közreműködő ellen indítványt terjeszt elő, ne vonja maga után törvény erejénél fogva az eljárásnak megindítását azon közreműködő ellen is, ki, mint az előbbi, a kérdéses személyes viszonyban áll ugyan a sértett félhez, s ezért csak ennek indítványára üldözhető, ki ellen azonban ez nem akar az indítványozás jogával élni? Vagyis a viszonylagos indítványi büntettek vagy vétségekre nézve felvetett kérdéseket példáulban mutatva be, ha apja ellen lopást követ el a fiu (btk. 342. §.) mint tettes, valamely idegennek, mint segédnek, közreműködésével, büntetlen maradjon-e az idegen is, ha a

fiu ellen magánindítvány hiányában nem indítható meg a bűnvádi eljárás; avagy az idegen ellen, kire nézve, akár szerepeljen mint tettes, tettestárs, akár mint felbújtó vagy segéd, a lopás rendszerint hivatalból üldözendő büntett vagy vétség, a fiu ellen való magánindítvány hiánya dacára is megindíthatassék-e a bűnvádi eljárás? Apjuk ellen lopást követnek el fiai: vajon a magánindítványnak az egyik fiu ellen történt előterjesztése folytán kiterjesztessék-e törvény erejénél fogva a bűnvádi eljárás a másik fiu ellen is, kire nézve apja nem akart az indítványozás jogával élni, mert az véleménye szerint öregebb testvérétől csak elcsábítottott; avagy hatalmában álljon-e az apának, indítványozási jogát saját fiai ellen megosztva gyakorolhatni, vagyis csupán az egyik fiut büntetőjogi felelősségre vonhatni? Végre pedig foglaljon-e helyet a magánindítvány ezen oszthatatlanságának vagy oszthatóságának elve nem csak azokra nézve, kik valamely általános vagy viszonylagos indítványi büntett vagy vétség elkövetésénél közreműködtek (mint tettes, tettestárs, felbújtó, segéd), hanem a bűnpártolóra nézve is (btk. 374., 375. §§.)? Vagyis feltéve hogy valamely indítványi büntettről vagy vétségről vonatkozó bűnpártolás szintén csak a magánfél indítványára üldözhető vétségnek tekintetik: a többiek által elkövetett abszolút indítványi büntett vagy vétség esetében, az indítványnak a közreműködők egyike ellen történt előterjesztése maga után vonja-e a bűnvádi eljárásnak megindítását nem csupán a többi közreműködő, hanem a bűnpártoló ellen is? A viszonylagos indítványi büntett esetében, a magánindítványnak hiánya megakadályozza-e vagy sem a bűnvádi eljárásnak a bűnpártoló ellen való megindítását, mint a kire nézve, ha a sértett félhez a kérdéses személyes viszonyban nem áll, a bűnpártolás nem indítványi, hanem hivatalból üldözendő vétség természetével bír? Avagy tán tökéletesen önállósított büncselekmény jellegével lévén felruházva a bűnpártolás, az mindig, még ha indítványi büntettről vagy vétségről vonatkoznék is, hivatalból üldözendő vétségnek tekintessék?

(Folytatása köv.)

Dr. Barna Ignác.

Az „alapító“ fogalma a magyar kereskedelmi törvény szerint.*)

A vállalat alapítás, a »gründolás« korszaka mögöttünk fekszik s egyelőre nem kell tartanunk attól, hogy visszatér. Ki hisz ma kecségető ígéreteknek, szép prospektusoknak, hangzatos neveknek? Kinek van kedve pénzét új vállalatokban kockáztatni, midőn a régi vállalatok is alig lézengnek? De kinek is volna hajlama alapításokra adni a fejét, midőn a mai viszonyok között nem találkozik elég együgyű ember, kiket szép szerével kifosztani lehetne?!

Ily körülmények között vállalat alapításról beszélni, akár közgazdasági, akár jogi szempontból, kétségkívül merész »vállalat«, melyről csak azért reméljük, hogy irányában a szakértő közönség érdeklődés fog viselkedni, mert pénzkockázattal semmi esetre nem jár — legfeljebb egy kis idővesztéssel.

Sok keserű tapasztalat volt szükséges, míg a törvényhozások indíttatva érezték magukat, a részvénytársulatok alapítására kiválóbb módon figyelmüket fordítani. Eleinte beérték azzal, hogy a részvénytársaságok alapítását állami engedélytől tették függővé, azon nézetből indulván ki, hogy a kormány meg tudja ítélni, vajon egy részvénytársulat megfelel-e a közgazdasági szükségletnek, s meg tudja védeni a nagy közönség jogos érdekeit. Ez álláspontot foglalja el a francia Code de commerce melynek 37. cikke azt mondja: »La société anonyme ne peut exister qu'avec l'autorisation du Gouvernement et avec son approbation pour l'acte qui la constitue«. Hasznos állást foglalnak el a Code de commerce-en nyugvó más keresk. törvények, mint a hollandi, portugáliai, olasz részben a spanyol stb; nemkülönben még a német kereskedelmi törvény is, mely eredeti formájában Ausztriában még ma is érvényesül bir, s mely 208. cikkében az mondja: »Actiengesellschaften können nur mit staatlicher Genehmigung errichtet werden«. Nálunk az engedélyezési rendszer az új keresk. törvény előtt divatban szintén volt, dacára, hogy a mérvadó 1840: XVIII. t.-cz. valóságos állami engedélyt nem ismert, 55. §-ában (e) pont) csak azt mondván: »Ha az alakítandó részvénytársaság nem tisztán kereskedői társaság,

*) A »Jogászok«-ben tartott előadás.

vagy ha az 1836: XXV. t.-cz. rendelete alá tartozó vállalat létrehozását szándékolja, akkor az előbbi pontokban megemlített okleveleket (alapszabály stb.) előbb még a helytartó-tanácsnak is be kell mutatni.

Hogy az állami engedélyezés rendszere semminemű garantiát nem képes nyújtani arra nézve, miszerint a vállalat alapítás solid alapon nyugodjék s a közönség ki ne zsákmányoltassék, a tapasztalat eléggé megmutatta nálunk is, másutt is. Helyesen jegyeztetett meg a keresk. törvényjavaslat tárgyalására összehívott értekezleten: »A kormány nem alkalmas és hivatott közeg sem annak megítélésére, szükségese-e valamely vállalat vagy nem, sem megbírálására, alkalmas és képes egyének folyamodnak-e a társulat megalakításáért. A vállalat gazdasági szükségét a gyakorlati élet, a forgalom igényei, a concurrentia követelményei határozzák meg, a vállalkozók alkalmas volta iránt nem a rendőri szempontból megítélt kifogástalanság, de az őket felkaroló közönség bizalma dönt. Az engedélyezési rendszer nem biztosít a szédelgés ellen, de arra mintegy kiváltságot ad. Az alapítási kedv terjedésének idejében a kiadott engedélyek a legveszélyesebb üzérkedés tárgyát képezik, melyet megtörni nem bizonyult más mód, mint az alapítások lehető tág körű felszabadítása. Az engedélyezés rendszere a gazdasági fejlődést gátolja, mert hozzászoktatván a közönséget a kormány gyámkodásához, azt elszoktatja a vállalatok életrevalóságának önálló megbírálatától. A kormánynak nem feladata a közönség helyett gondolkodni és az üzleti életet gyámkodása által akadályozni, ily beavatkozás sokkal többet árt, mint használna (Jegyzőkönyvek 135. és 136. l.). Csak elvétve találkozik ma még oly hang, mely az engedélyezési rendszer védelmére kel, s csak azon lehet csodálkozni, hogy még igen tekintélyes közgazdák és jogászok (így pl. a híres francia kommentátor Bédarride: Des sociétés cz. munkájának 323. s k. pontjaiban) találkoznak az engedélyezési rendszer védői sorában.

Az engedélyezési s az azzal többnyire kapcsolatos államfelügyeleti rendszer fölöslegessé nem tette ugyan oly intézkedések törvényes felállítását, melyek az alapítási eljárás részleteit s nevezetesen az alapítók felelősségét szabályozzák. Mindazonáltal könnyen megmagyarázható, hogy ily szabályok tényleg fel nem állítottak, tényleg sem a Code de commerce-ben, sem más az engedélyezési rendszert statutáló törvényekben nem találhatók. Az államhatalom direkt befolyása és közreműködése lévén szükséges valamely részvényvállalat alapításához, ugyancsak az államhatalom volt hivatva az alapítás egyes mozzanatait gondosan megvizsgálni, s arra ügyelni, hogy az alapítók visszaéléseit, nevezetesen a büntető törvény súlya alá nem eső visszaéléseket, vagy oly visszaéléseket, melyek miatt magánjogi kártérítési igényrel fellépni nem lehet, el ne kövessenek. Az alapítók büntethető vagy kártérítési kötelezettséget szülő cselekményei ellen pedig ott volt a büntető s a magánjog, melyek a közönséget megvédeni hivatva voltak, ily cselekmények ellen tehát szintén szükségtelennek látszott külön rendszabályokat felállítani.

A tapasztalat megmutatta, hogy valamint az állami engedélyezés és felügyelet rendszere nem biztosítja a közönséget az alapítók kisebb visszaélései ellen, úgy a közönséges büntető- és magánjogi szabályok nem elégségesek az alapítás körül felmerülő nagyobb visszaélések meggátolására. Micsém volt tehát természetesebb, mint hogy azon áramlat, mely az állami engedélyezés és felügyelet rendszerének mellőzésére irányult, arra is kiterjedjen, miszerint a lehető legkiegészítőbb és legkeményebb rendszabályok felállíttassanak az alapítók felelősségére nézve és mindazon visszaélések ellen, melyek a részvénytársaságok alapításánál előfordulnak; és pedig nemcsak annyiban, a mennyiben ily rendszabályok szükségesek voltak azért, mert az állami engedélyezésben és felügyeletben rejlő biztosítékot más biztosítékkal pótolni kellett, hanem nevezetesen annyiban is, a mennyiben ily rendszabályok az állami engedély, nemkülönben a közönséges büntető- és magánjogi szabályok elégtelensége és hiánya miatt váltak nélkülözhetlenekké. Ezt tüzték ki maguknak feladatuk majdnem kivétel nélkül az újabb törvényhozások, melyek a részvénytársaságok jogviszonyait akár önállóan akár kapcsolatban az összes kereskedelmi joggal szabályozzák. Így nevezetesen az 1862. augusztus hó 7-én kelt angol Companies Act, (An Act for the Incorporation, Regulation, and Winding-up of Trading Companies and other Associations 25/26. Vict. Cap. 89.), mely épen az alapítók felelősségére vonatkozólag lényeges kiegészítést nyert az 1867. augusztus 20-án kelt Comp. Act (30/31. Vict. Cap. 131.) által. Továbbá az 1867. július 24-én kelt francia Loi sur les sociétés, mely a Code de Commerce-nek a keresk. társaságokra vonatkozó szabályait részben hatályon kívül helyezte; az 1870. június hó 10-én kelt német biroi-

dalmi novella, mely a német keresk. törvénynek a betéti részvény- és részvénytársaságokra vonatkozó több rendbeli szabályainak derogált; a revidált belga Code de Commerce, illetve az 1873. május 18-án kelt belga Loi sur les sociétés; végre (eltekintve az osztrák és olasz javaslatoktól) a magyar kereskedelmi törvény.

Bármennyire kevésbé nyugodjék is a magyar keresk. törvény önálló állapotokon, s bármennyire kétségtelen, hogy a recipiálásban, az utánzásban, tovább mentünk, mintsem kellett volna, annyit mégis meg kell engedni, hogy a magyar keresk. törvénynek a részvénytársaságokra vonatkozó határozatai tetemes haladást mutatnak szemben az imént felsorolt többi európai törvényhozásokkal, melyek nagyrészen a magyar keresk. törvény alapját képezték. Ez áll nevezetesen azon intézkedésekről, melyek az alapítási stádiumra és különösen az alapítók felelősségére vonatkoznak, úgy hogy bátran azt lehet mondani, miszerint a közönség nálunk az alapítók szédelgéseire ellen sokkal jobban van biztosítva mint bárhol másutt.

A magyar keresk. törvénynek az alapítókra vonatkozó intézkedései általában következők:

Az alapítók a 150. § értelmében tartoznak tervezetnek (Prospekt) adni, melynek többi közt ki kell tüntetni az alapítók vagy mások nem középszerű betéteit s ezek értékét, valamint az alapítók vagy másoknak biztosítani kívánt előnyöket (pl. hogy az első igazgatóságot az alapítók nevezik ki [183. §], a mi azonban csak 3 évre történhetik). Ezen tervezet minden részvényfelírási ívbe felveendő s az alapítók által, polgári állásuk és lakhelyük kitüntetése mellett, aláírandó. Az alapítók a tervezetben foglalt adatok valóságáért egyetemlegesen felelősek. A 152. § szerint az alapítók a részvényekre befizetett pénzekért az aláíróknak vagy ezek jogutódainak egyetemlegesen mindaddig felelősek, míg ez alól az alakuló közgyűlés határozata folytán fel nem oldatnak. A 154. § értelmében az alapítók a részvényfelírási zárdejéltől számítandó két hó alatt az aláírókat alakuló közgyűlésre meghíni tartoznak, mit ha elmulasztanak, vagy ha az aláírás siker nélkül maradt, az aláírók befizetett pénzeiket levonás nélkül visszakövetelhetik. A visszafizetés kötelezettsége az alapítók egyetemlegesen terheli. Ha az alapítók vagy a részvényesek valamelyike oly betétellel kíván az alapítókhoz járulni, mely nem középszerűen áll, akkor a 156. § szerint, a betétel értékét az alakuló közgyűlés állapítja meg; egyszersmind meghatározván az átvett tárgyakért adandó részvények számát, vagy azon árt, melyben a kérdéses tárgyak átvételnek, annélkül azonban, hogy a betételnek a tervezetben megállapított árárt felelő emelhetné. Az e részben megállapodások épügy, mint azon különös előnyök, melyek az alapítók vagy másoknak biztosítottak s a tervezetben megállapított mértéket meg nem haladhatják, az alapszabályokba felveendő, ellenkezőleg a társaságra nézve kötelező erővel nem bírnak. Végre a 219. § az alapítók három hónapig terjedhető fogsággal sújtja, ha ők a tervezetben tudva valótlan adatokat közölnek.

Látni való ebből, hogy a magyar kereskedelmi törvény az alapítókra eléggé szigorú rendszabályoknak veti alá. Egyrészt gondoskodik a törvény arról, hogy az alapítók köztudomásra nem hozott titkos clausulák által maguknak jogtalan előnyöket ne biztosítsanak; másrészt intézkedik az iránt, hogy az alapítók felelősségre vonassanak, ha ők a közönséget direkte tévuttra vezetik vagy a törvénynek az alapításra vonatkozó szabályait megszegik. Csak egyről feledezett meg a törvény (e hiányban különben valamennyi idézett európai törvény szened), t. i. arról, hogy meghatározza, kik az on személyek, kiket »alapítók« alatt ért, s kiket esetleg felelősségre vonni lehet? Pedig ez mindenesetre a főkérdés; mert mit használnak a legdrakonikusabb rendszabályok, ha nem tudjuk azt, hogy kikre lehessen azokat alkalmazni. Annálval szükségesebb lett volna a törvényben az alapító fogalmát, ha nem is kimerítően, de legalább néhány kritérium felállításával meghatározni, mert sem az elmélet, sem a gyakorlat az iránt megállapodásra még nem jutott s így a kérdés vitássága miatt alapos a félelem, hogy a törvény dicséretre méltó intentiója esetleg nem fog teljesen érvényre emelkedni.

Hogy az »alapító« (Gründer, fondateur, promotor) fogalma iránt megállapodásra sem az elmélet, sem a gyakorlat terén még nem jutottak, részben annak is tulajdonítható, hogy a kérdéssel eddigelé még igen keveset foglalkoztak. A kérdés tudunkkal először a nürnbergi tanácskozmányon lett felvetve, azonban annak tárgyalásába a tanácskozmány nem ereszkedett s így a kérdés megoldatlan maradt. (L. Protocolle der Commission zur Berathung eines Allg. D. Handelsgesetzbuches 316. l.). A magyar kereskedelmi törvényjavaslat tárgyalására összehívott Értekezleten a kérdés szintén szönyegre került, s a értekezleti jegyzőkönyvek 138. lapján erre vonatkozólag következőké

olvassuk: »Bármely részvénytársaság alapításánál alapítókat kíván. Ezek akár megtartják egymás között a részvényeket, akár a közönséghez folyamodnak elhelyezésük végett, tervezetet tartoznak adni, melybe a törvény határozata szerint fölveendő a társaság alakítására vonatkozó fontosabb ténykörülmények és adatok, ezen tervezetet sajátkezüleg aláírni kötelesek s az aláírás által alapítókkul jelenkezvén, szigorú felelősséget vállalnak magukra a tervezet pontjainak valósága iránt. Ily módon a törvény határozottan megjelöli azon egyéneket, kik a társaság alapítóinak tekintendők, és bármilyen legyen a társaság alakulásának folyama, biztosítja a részvénybirtokosokat, hogy minden esetben oly egyénnel álljon szemben, kik az alapítás körül történtekért a törvény határozatai szerint nekik felelősek. Ezen felfogás azonban az értekezleten nem talált osztatlan elismerésre. Eltekintve Horn azon indítványától, hogy az első részvényaláírók tekintessenek alapítókkul és ezek tételesen felelősekké azok irányában, kik a részvényeket tőlük átveszik (J. K. 139. l.), a fentebbi felfogás ellen különösen az hozott fel, »hogy komoly biztosítékot nem nyújtó vagyonatlan személységek fognak alapítókkul megnevezetni, kiken, ha később az alapítás körül történt visszaélések kitűnnek, a kárpótlás hasztalan fog követeltetni»; mire azonban ismét válaszoltatt: »hogy ez esetben csalásról vagy visszaéléstől szó nem lehet, mert az alapítóik nevei a közönség előtt minden aláírás iven teljes nyíltsággal kijelöltetvén, a közönség, ha azokat bizalmára érdemesnek nem találja, tartózkodni fog az aláírástól; ha pedig őket elfogadja, kijátszásról nem panaszkodhatik». (J. K. 140. l.). Ezzel a vita befejeztetett, eredménye az lévén, hogy az értekezlet többsége azon felfogáshoz járult, miszerint az alapítók azok, kik a tervezetet aláírják.

Nem szenvedhet kétséget, hogy a különben is igen hanyagul szerkesztett értekezleti jegyzőkönyvek a keresk. törvény autentikus magyarázatul nem szolgálhatnak, minél fogva nem lehet szó arról, hogy a jegyzőkönyvekben foglalt nézetek, még ha azok az értekezlet tagjainak többsége által is fogadtattak el, feltétlenül mérvadóknak véssenek. Annyi azonban tény, hogy a magyar kereskedelmi törvényt magyarázó írók eddigelé kivétel nélkül az értekezlet többségének felfogásához csatlakoztak, hihetőleg ugyan nem azért, mert e felfogás az értekezlet emánatiója, hanem egyedül azért, mert ezen felfogást helyesnek, belsőleg indokoltaknak találták. Így nevezetesen Dr. Schriener Gyula, a ki egyszerűen reprodukálja az értekezleti jegyzőkönyvek szavait, melyek úgy látszik részben épen töle, mint a részvénytársaságról szóló cím előadójától származtak (l. A kereskedelmi törvény magyarázata. 126. l.). Hasonlag Dr. Neumann Ármán, a ki azt mondja: »Alapítóknak a törvény mindazokat tekint, kik egy alakítandó részvénytársaság céljából (talán egy részvénytársaság alakítása céljából?) állásuk és lakhelyük kitüntetésével sajátkezüleg aláírt... tervezetet és aláírási ívet bocsátanak ki» (A kereskedelmi törvény magyarázata 423. l.). Nem ily határozott állást foglal el Apáthy, mert jöllehet ő az értekezleti jegyzőkönyveket szintén megjegyzés nélkül átveszi (Kereskedelmi jog 358. l. 1. j.), mégis munkájának 357. lapján azt mondja, hogy a tervezet kibocsátói nevezetnek alapítóknak. Vajon ő a kibocsátók alatt csak azokat érti, kik a tervezetet aláírják, avagy a tényleges kibocsátókat, tekintet nélkül arra, vajon a tervezetet alá írták, fájdalom ki nem tűnik.

(Befejezése köv.)

Dr. Nagy Ferencz,
budapesti egyetemi magántanár.

A „H a z a”

életbiztosító társaság tömegmondnoka fenytő feljelentést nyújtott be a budapesti kir. törvényszéknek a társaság vezérigazgatói, igazgatósága és felszámoló bizottsága ellen.

Közlőik a feljelentésből a főbb pontokat.

A társaság 1876. évi martius 29-én 300,000 frt alaptőkével, mely 2000 darab részvényre 150 frtnyi befizetéssel volt felosztva, megalkulván, a részvényekből 200 darab a társaság birtokában maradt, melyek később ugyan szintén eladtak, azonban a vagyonkimutatásban folyton mint a társaság birtokában levők fordulnak elő.

Vezérigazgatónak K. Zs. nevezetett ki 4000 frt évi fizetéssel, mely már 1870-ben 9500 frtra emeltetett.

A társaság működését 1867. aug. 26-án megkezdvén, csakhamar a szédelgés lejtőjére lépett, és már az első évben csekély alaptőkéjének tetemes részét teljesen igazolatlan kiadásokra fordította. Így többek közt vezérigazgatójának K. Zs.-nak alapítási jutalomdíj fejében 10,000 frtot, P. O.-nak 2500 frtot, M. S.-nak 2500 frtot fizetett ki, jöllehet még az alakulás előtt ugyancsak K. Zs.-nak 600 frt, P. O.-nak 300 frt fizetett az előmunkálatok tiszteletdíja fejében az alakuló társaság terhére. Az alapítási költségek, melyek az alakulási közgyűlésen összesen 3748 frt 22 krban számítottak fel, 1869-ben

80,000 forintban állapítottak meg és irrattak a társaság terhére, jöllehet a részvények aláírásánál az alapítóktól 1% alakulási járuléktól fizettetett, a nyilvános aláírásnál pedig 5 frt alapítási költség szedetett be részvényenként.

Hirliapi czelokra az első évben 2000 frt állapított meg évenként, mely összeg csakhamar felemeltetett és esetről-esetre tetemes összegekkel pótlóztatott.

A mérlegek kedvező megbirálására évenként szintén 1000—2000 frt utalványoztatott, melyek valóságos kifizetése semmivel sincs igazolva.

Tetemes összegeket költött el a társaság bel- és külföldi folytonos utaztatásokra, részint az ügynökségek felülvizsgálására, részint működési engedélyek kinyerésére, mindkét irányban csak az intézet rendkívüli terhelését eredményezvén. Ugyanis míg az igazgatók költség felülvizsgálatai s utazgatásai mellett, — melyeknél egy-egy utért 150—300 frtg számítottak fel költség czímén, — az ügynökségeknek a külvilág felé 140,678 frt 31 kr-ra rugtak és egyeseknél 10—24,000 frtnyi fedezetlen hiány mutatkozott, az engedélyek megadása, mint fenálló államszerződéseink alapján előre látható volt, megtagadtattott.

A biztosítási díjak fejében befolyt összegek, melyek alapszabályszerű lelkiismeretes kezelése azoknak csak kétségtelen értékekben, és különösen a biztosítottak tulajdonát képező díjtartalékok képező részének az alapszabályok 57. §-a a miniszteriumhoz és kir. törvényszékhez történt bejelentés és a kereskedelmi törvény rendeletéhez képest csak ingatlanokra adott kölcsönökben és jelzálogilag biztosított értékpapirokban való elhelyezését igényelte volna, nagyobbbrészt értéktelen, saját és idegen részvényekbe és behajthatlan váltó- és közönséges kölcsönökbe, köztük igen tetemes összegek erejéig magok a vezénylő igazgatók és több igazgatósági és választmányi tagnál, gyakran kamat nélkül, lettek befektetve, úgy hogy az utolsó felügyelőbizottság még a díjtartalék fenmaradt részét is $\frac{2}{3}$ részben ilyen értékekből állónak találta és leirandónak véleményezte.

A biztosítások köztudomás szerint a társaság által a legkönnyelműbben, még a cholera alatt is, a többi társaságok példájának ellenére, köttettek meg, és jöllehet a bekövetkezett számos káresetnél az elutasítást a vizsgálat során kiderített körülmények világosan indokolták, a biztosított összegek mindenféle személyes tekintetből kifizetettek.

A társaság vagyonában ezek folytán előállott veszteségek dacára azonban az évi jelentések és mérlegek, melyeknek összeállításánál a saját és idegen részvények elértéktelenedése, vagy részének behajthatatlansága, a különben is értéken felül megvett ingatlanok értékesíthetősége szándékosan figyelembe nem vettek, a vagyonnak folytonos gyarapodását tüntették fel, úgy hogy az első években ezen mérlegek alapján a részvényeseknek nagy osztalékok, az igazgatóságoknak pedig évről-évre növekedő, tetemes összegekre rugó tantiémek és mindvégig a társaság felosztásáig ezerekre menő renumerációk lettek kiosztva.

Ilyen üzérkedés mellett határozta el az igazgatóság 1872-ben, a midőn a betérjesztett mérleg alapján az osztalék részvényenként 14 frtban állapított meg, miszerint az alaptőkéket új részvények kibocsátása útján 300,000 frtról 3 millió frtra emelendi, és e célra, az azóta megszűnt »Wiener Börsen & Wechslerbank«-kal a részvények elhelyezése iránt szerződésre lépett, egyuttal mindenféle hamis előadásokkal és biztatóssal egy syndicatust alakítván, mely a részvények átvételét biztosította. A részvények elhelyezése nem sikerülvén, a felemelt tőke, melynek teljes befizetése az elnöknek a befizetés elszámolásáról adott nyilatkozata ellenében a »Wiener Börsen Wechslerbank«-tól nyert könyvvizsgálattal a magyar és osztrák kormányánál család módon igazoltatott és könyveltetett, ismét leszállított annak felére, és miután a megcsalt részvényesek a részvényeket befizetni nem akarták, az általuk letett 30% cautiók, kevés kivétellel a társaság által 289,020 frtnyi összegben confiscáltattak, és az aláírók azonkívül a felszámított 101,612 frt 53 kr. költség megfizetésére is szorítottak, kivéven azokat, kiknek a társaság kedvezni kívánt, mely kedvezés, ugy sok aláírás nem létezése vagy be nem igazolhatása, illetve fingált volta folytán, a költségek nagyobb része a társaság terhére estek, miután azokat a »Wiener Börsen & Wechslerbank« előre megfizette.

Ezen syndicatus alakítása az általa befizetett és a társaság pénzével is gyarapított vagyon kezelése, hovaforditása és elszámolása körül számtalan visszaélés történt; így a felszámított költségek nagyobb része 75,000 frt egy Dr. Rappaport nevű egyénnek fizettetett ki előre, tőkebeszerzési provisió fejében, jöllehet nevezett arra be sem folyt, és hogy ugyanazon egyén mint részvényaláíró 12,000 frtos részvénycautióját, miután részvényaláírást soha sem eszközölt volt, visszakövetelvé, 22,586 frt 62 krnyi tartozása mint behajthatatlan töröltetett.

Az így szaporított alaptőkével a társaság a vezérigazgató K. Zs. elbocsátása után 1873. martius 1-én szerződött három új vezérigazgatójának, úgy mint K. M., K. G. és V. A. vezetésével ülést, melyet az igazgatók betérjesztett jelentésükben szerződötteségek előtt maguk is zárlatnak és szenvedőnek tüntettek fel, egy évig próbaképen folytatván, annak leteltével nevezett igazgatók szerződési 3 évre meghosszabbítottak, a társaság vagyonai állása pedig évről-évre mérlegekben és jelentésekben folytonos javulásnak indulóként tüntetvén fel, 1876-ik évben, a mult és azon évben még várható veszteség a javasolt leírások és már korábban 500,000 frtra leszállított alaptőkének további 300,000 frtra való leszállítása által teljesen elenyészettnek állított, míg végre az alaptőkének ismét 200,000 frtra történt leszállítása után 1877. január 30-án az igazgatóság a mindég hango-